

► 26 Febrero, 2018

Antoni Puigverd

A la tomba de Fabra

Dimecres passat, que feia 150 anys i un dia del naixement de Pompeu Fabra, vaig visitar la seva tomba a Prada de Conflent. No és pas la primera vegada que hi vaig. De fet, cada any, si puc, el mes de febrer o març, em regalo un dia feiner i faig una petita excursió solitària per la zona dels Aspres, a la Catalunya nord. Una excursió que acaba normalment al cementiri de Prada, un lloc silenciós i assolellat, a redós del massís del Canigó, que en aquesta època de l'any, blanquíssim de neu, fa pensar en els llençols arrugats d'un llit maternal.

Des de Girona, aquest viatge és curt de quilòmetres. Al cap de 20 minuts ja sóc pels volts de Figueres. El dia és fred i ventós. Tot seguit, el pas de la Jonquera i el Pertús, obert i baix, permet constatar que, en aquest punt, els Pirineus no són frontera natural, en contra del que afirma un tòpic que arrenca amb els mapes del cardinal Richelieu. El meu Mégane baixa cap a la plana del Rosselló, flanquejat per mimoses una mica descolorides i per vinyes desfullades, somnolents. De cop, el blanc del Canigó m'enlluerna pel retrovisor.

A l'altura de Perpinyà, trenco a l'esquerra, en direcció a Tuïr i els Aspres. Terres seques i difícils, una mica desagrades. El Canigó treu l'ull blanc per damunt dels boscos d'alzina. A la plana, les vinyes dormen, però els fruiterars despunten i ja hi ha camps de presseguers pintats de color rosa. Prop d'Illa de Tet, hi ha Bulatenera, des d'on agafo una carretereta que travessa el bosc seguint el riu del Bulès. És molt estreta, plena de revolts, força perillosa. El priorat de Serrabona, construït amb pedra d'esquist, d'un verd molt fosc, no té cap gràcia aparent. La perillosa pujada no pagaria la pena si no fos per la meravella que atresora, com un ou sorpresa: una tribuna de marbre rosa que divideix en dos la nau romànica del temple. Els arcs de la tribuna, molt baixets, estan farcits de figures i símbols: àngels i representacions dels evangelistes, però també micos, monstres i carotes grotesques. Tot en un marbre rosa una mica rústic, gens lluent: marbre rosa del Rosselló. Llegeixo que les tribunes eren típiques de les esglésies d'aquesta zona. A Cuixà

també n'hi ha havia. S'han perdut totes, excepte la de Serrabona, testimoni excepcional.

El marbre de la tribuna contrasta amb la pobresa de l'esquist de parets i terra. En el petit claustre obert a la muntanya també hi ha aquest contrast entre la pedra fosca i el marbre lluminós. Només som tres, els visitants. Una parella d'anglesos i jo. Compro una guia a la noia que passa el dia aquí, pràcticament sola, parlant per

Acaricio el vell pom daurat de la porta, que Fabra, exiliat, devia empènyer cada dia, empobrit, però digne i pulcre

telèfon. Al jardí de plantes silvestres, parant el solet, resguardat de la tramuntana, perfumat per les mimoses, menjo l'entrepà que m'he endut de casa. Se sent l'aigua d'una font que raja.

Baixo altra vegada a Bulatenera i agafo la carretereta de Prada. Hi arribo al cap d'un quart d'hora. Hi ha unes urbanitzacions amb xalets nous, on deu viure la gent ara, però el centre de la ciutat és més

aviat trist, amb les típiques cases amb finestrons de fusta, generalment despinats, i una vaga impressió general de buidor i abandonament. Busco el carrer dels Marxants, a tocar de l'Ajuntament i de l'església. Al número 15, hi va viure Pompeu Fabra el seu exili, des del 1939 fins a la mort: Nadal del 1948. És un carrer estret. Acaricio el vell pom daurat de la porta, que Fabra devia empènyer per obrir i tancar, empobrit, però digne i pulcre com va ser tota la seva vida.

Fabra va ser l'únic català que va aconseguir que un projecte col·lectiu arribés a port i tingués èxit i continuïtat. Cap altre projecte català ha pres peu de manera indiscutible. Va reformar amb criteri científic i equilibrat una llengua empobrida durant segles per l'abandó acadèmic i social, i per la persecució política. La va convertir, no sense crítiques i dificultats, en un instrument modern i versàtil de comunicació, útil per a tots els registres, del més culte al popular. Pensant-hi, pujo fins al cementiri on reposa. És un lloc amable i solitari, escalonat en feixes, dominat a primer cop d'ull per panteons vuitcentistes en forma de templets que, juntament amb els xiprers i els vells pins, li donen un aire romàntic i decadent. A les tombes, predominen els cognoms catalans poc o molt afrancesats: Salze, Carol, Lafabrega, Blanch, Doménach, Freixe, Roigt, Dellach.

Sobre la tomba, un parell de rams (un de la secció d'ERC d'Horta, l'altre dels funcionaris de Cultura de la Generalitat) i un test d'una floristeria de Caldes de Montbui. Algú ha encastat una petita estelada en una fissura de la pedra. Bufa la tramuntana. No hi ha ningú al cementiri. Prop de la tomba de Fabra hi ha petites sepultures blanques de nens que van morir sense poder pujar al Canigó. En una d'elles hi ha un petit ninot mig enterrat. Fa fred, però, sota el sol, s'hi està bé, en aquest cementiri. Quan el sol es pon, deixo aquest lloc amb recança. No sé si en aquests 40 anys d'autonomia, el període més llarg de pau, prosperitat i relativa llibertat, els catalans del sud hem fet honor a l'esforç del mestre Fabra.●

ROMAGUERA

Priorat de Serrabona